

पाव-मिसळ

बा.ग. जोशी

रिया पब्लिकेशन्स्

पाव-मिसळ : बा. ग. जोशी

© बा. ग. जोशी

प्रकाशक

रिया पब्लिकेशन्स
२५०, ब-३०, शीतल बंगला,
नागाळा पार्क, कोल्हापूर.
मोबा. : ९४२२४२१५०२

अक्षरजुळणी

रविंद्र सावंत

मुखपृष्ठ

चित्रमित्र पब्लिसिटी, कोल्हापूर.

मुद्रक

श्री ज्योतिर्लिंग ऑफसेट, कोल्हापूर.

आवृत्ती

ऑक्टोबर, २०११

किंमत

रुपये १८०/-

पाव-मिसळ

मनोगत

हे माझे चौथे पुस्तक. हलकं-फुलकं, मनाचं मनोरंजन करणारं... तसंच मनावरचा ताण कमी करणारं. पाव-मिसळ ही मध्यमवर्गियांची आवडती डिश तर कष्टकरी मजुरांचं जेवण. बाहेर रिमझिम पाऊस पडत असावा, हवेत गारठा आलेला असावा, अशा वेळी गरम, चरचरीत मिसळ खाण्याचा आनंद काय वर्णन करावा ! असाच आनंद हे पुस्तक वाचताना वाचकांना मिळेल अशी माझी खात्री आहे.

या पुस्तकातील बहुतेक सर्व किस्से 'दै.पुढारी' व 'दै. तरुण भारत', कोल्हापूर या वृत्तपत्रातून प्रसिद्ध झालेले आहेत. हे पुस्तक आकार घेत असताना मी या संपादकद्वयांचे औदार्य व सहकार्य विसरू शकत नाही.

शासकीय सेवेत असताना मी जिल्हा परिषद, नगरपरिषद, महापालिका अशा स्थानिक स्वराज्य संस्थेत काम केले. तो अनुभव आज माझ्या उपयोगी पडला. या स्थानिक स्वराज्य संस्था म्हणजे समृद्ध अनुभव घेण्याच्या बाँकाच. ज्याने अशा संस्थांमधून काम केले आहे तो मनुष्य जगाच्या पाठीवर कुठेही, कुठल्याही संस्थेत काम करण्यास 'फिट' व्हायला हरकत नाही.

हे सर्व किस्से वर्तमानपत्रातून प्रसिद्ध झाले असताना त्याचे स्वतंत्र पुस्तक काढण्याचं प्रयोजन काय आहे ? तसं खास प्रयोजन आहे. अहो सिमेंट, वाळू, दगड, लाकडी वासे साईटवर येऊन पडले म्हणजे घर तयार झालं असं होत नाही. हे सर्व मटेरियल एकत्र करून ओळंब्यात बांधावं लागतं... माझा हा असा एक प्रयत्न आहे... मी माझ्या पुस्तकाबद्दल अधिक काय बोलणार ? पण एक नक्की आहे की हे माझे चौथे अपत्य तुमची भरपूर करमणूक करेल, मनोरंजन करेल. याची खात्री आहे. या पुस्तकातील सर्व घटना आणि नावे काल्पनिक आहेत.

प्राचार्य रा. तु. भागत व त्यांचे चिरंजीवद्वय यांचे भरीव योगदान मला विसरता येणार नाही. त्यांच्या प्रोत्साहनामुळेच हे पुस्तक साकारले असे म्हटल्यास आतिशयोक्ती ठरणार नाही.

बा. ग. जोशी

सावित्रीबाई फुले हौसिंग सोसायटी,
बिल्डिंग नं. २८, अंबाई टँक, कोल्हापूर.

‘पाव-मिसळ खाण्यापूर्वी’

कोल्हापुरी लवंगी मिरचीचा झटका, कोल्हापुरी पाव-मिसळचा दणका आणि कोल्हापुरी माणसाचा हिसका प्रसिद्ध आहे. कोल्हापुरी वहाणा पाहाव्यात घालून, कोल्हापुरी गूळ पाहावा घेऊन आणि मिसळ पाहावी खाऊन असे म्हणतात ते काही खोटे नाही. ‘पाव-मिसळ’ हे सामान्य माणसांचे खाणे. पण गोड खाऊन-खाऊन कंटाळलेल्या जिभेला झटका देण्यासाठी अनेक असामान्य माणसेदेखील मिटक्या मारत मिसळ खातात. कारण कोल्हापुरी मिसळ असते ठसकेबाज आणि दणकेबाज; लालभडक आणि कडक; चटकदार आणि चवदार तसेच मालामाल आणि गोलमाल, खावी तेवढी थोडीच. कोल्हापुरी मिसळ खाल तर फुलाल, न खाल तर फसाल ! एकदा खाऊन बघाल तर पुन्हा-पुन्हा खाल !! कोल्हापुरी मिसळीचे हे गुणधर्म ध्यानात घेऊनच प्रसिद्ध विनोदी लेखक श्री. बा.ग.जोशी यांनी ‘पाव-मिसळ’ ही खुमासदार शब्दांची न्याहारी आपणापुढे ठेवली आहे.

या ‘पाव-मिसळ’ मध्ये काय नाही ? कानपिचक्या आणि कोपरखळ्या आहेत. कानगोष्टी आणि कानउघडणी आहे. गुदगुल्या आणि गालगुच्चे आहेत. सच्चे आणि लुच्चे आहेत. पडद्यापुढे नाचणारे आणि पडद्यामागे लपलेले आहेत. फसणारे आणि फसविणारे आहेत. पिणारे आणि पाजविणारे आहेत. बाई आणि बुवा आहेत. लबाड कोल्हे आणि गर्जना करणारे सिंह आहेत. चापटपोळ्या आणि धम्मकलाडू आहेत. रगडा पॅटिस आणि आम्लेट आहे. किरकोळ आणि घाऊक बाजार आहे. तहकुबी आणि ताकतुंबा आहे. अनेक प्रकारची माहिती आणि मनोरंजन आहे. समाजकारण आणि राजकारण आहे. ज्ञान आणि विज्ञान आहे. माणूस आणि माणुसकी आहे. समाजमंगलता आणि समाजसावधानता आहे. वास्तवतेचे भान आणि अनुभवाची शान आहे.

या ‘पाव-मिसळ’ मध्ये अनेक माणसांची, पदार्थांची, गावांची, पदांची, इंग्रजी शब्दांची, म्हणींची आणि अनेक प्रसंगांची सरमिसळ आहे. आकाशातील सप्तरंगी इंद्रधनुष्य पाहावे, अनेक वृक्ष-वल्लींनी वेढलेले वन पाहावे, असंख्य चांदण्यांनी लटकलेले आकाश पाहावे; असंख्य लाटांनी भरलेले जलाशय पाहावे, रंगीबेरंगी पोषाखातील मुलांचे संचलन पाहावे, असंख्य धाम्यांनी विणलेले वस्त्र पाहावे, श्रावण महिन्यातील ऊन-पावसाचे लपंडाव पाहावे आणि जलबिंदूंना अलगद स्पर्श करणाऱ्या सूर्यकिरणातून फाकणारी सप्तरंगी झाक पाहावी, तसा अनुभव या ‘पाव-मिसळ’ च्या वाचनातून येतो.

हा ‘पाव-मिसळ’ चा थाळा अनुभव आणि वास्तवाच्या चिंतनातून प्रबोधनात्मक आणि मनोरंजनात्मक शब्दांचा मोरपिसारा वाचकांच्या मनामध्ये

अनुक्रमणिका

आनंदघन निर्माण करतो, जाणिव आणि जबाबदारीची वर्तुळे विस्तारित करतो. अधिकार आणि कर्तव्याच्या सीमा-रेषा स्पष्ट करतो. शिष्टाचार आणि भ्रष्टाचाराच्या वाटेने जाणाऱ्यांची ओळख करून देतो. साव कोण आणि चोर कोण यांच्या खाणाखुणा सांगून टाकतो. अंधारात कोण काय करतो ? आणि उजेडात कोण काय करतो ? ते उघडकीस आणतो. सौंदर्यवतींचा नाहक पाठलाग करणारे आणि सामर्थ्याने यशाची शिखरे जिंकणारे कोण ते पटवून देतो. अज्ञानाच्या बेडीतील कैद्यांची आणि ज्ञानाच्या बळावर बारभाई कारस्थाने करणाऱ्यांवर प्रकाश टाकतो !!

समाज प्रबोधन आणि समाज मनोरंजन ही श्री. जोशी यांच्या लेखनाची कवचकुंडले आहेत. समाजाला हसवत-हसवत सदाचाराने जगण्याचे धडे द्यावेत हाच त्यांच्या लेखनामागील सद्देहेतू आहे. तसे पाहिले तर विनोद हा त्यांच्या लेखनाचा मानबिंदू आहे. विनोद म्हणजे हास्य. हास्य म्हणजे प्रसन्नता. प्रसन्नता म्हणजे आनंद. आनंद म्हणजे ब्रह्मानंदाची नांदी. 'ब्रह्मानंदी टाळी' लागावी आणि ब्रह्मकोषागारातील विचाररत्नांची खैरात करावी याचसाठी हा शब्दप्रपंच आहे. खरे तर अनुभवसंपन्न शब्दसामर्थ्याने आनंदनिर्मिती करणे हा साहित्याचा आत्मा असतो. श्री. जोशी यांचे साहित्य वाचणे म्हणजे त्यांच्या आनंदमय आत्म्यास स्पर्श करणे होय. श्री. जोशी यांना आपल्या साहित्यातून उपदेशकाची भूमिका बजावण्यापेक्षा हसतमुखाने मार्गदर्शनाचे बोट दाखविणे अधिक श्रेयस्कर वाटते.

श्री. जोशी यांच्या प्रासंगिक घटनांच्या विवेचनातून समाजकारण आणि राजकारण यातील दुवा साधून समाजविकास कसा करावा हे सहज दिसून येते. 'Books are lighthouses created in the great sea of time.' असे म्हणतात ते या पुस्तकावर लागू पडते. पुस्तकाने मस्तकास वळण लावावे आणि वळणा-वळणाच्या मार्गाने प्रवास करीत असताना दीपस्तंभाच्या आधाराने ध्येयमंदिर कसे गाठावे हे येथे सहज समजते. मानवी जीवनात 'क्षण एक पुरे हास्याचा' ही गोष्ट पुस्तक वाचल्यानंतर कळते. हास्यस्फोटातून सुविचारांचा स्फोट करणे हेच या पुस्तकाच्या प्रणयणामागील प्रधान सूत्र आहे.

श्री. बा.ग. जोशी यांच्या प्रबोधनात्मक आणि विनोदी शैलीतील पुस्तकासाठी माझ्या मनःपूर्वक शुभेच्छा !!

- प्राचार्य रा.तु. भगत

'शिवसुंदर', मोहिते पार्क, रंकाळा,

कोल्हापूर. ४१६०१२

दि. १६-०९-२००३

१.	माळ्याचा मका आन् कोल्हाचं भांडान् !	११
२.	व्हिस्कीचं गुपित	१४
३.	रामटेकही नको, रावणटेकही नको	१७
४.	प्रीतिभोजन.....	२०
५.	पॅटर्नच्या विळख्यात.....	२३
६.	'जिल्हा परिषदांचा जन्म व बाल्यावस्था'.....	२६
७.	महापालिकेतील नाट्यप्रयोग.....	२९
८.	श्रद्धांजली	३३
९.	बदली-पुराण	३५
१०.	हिरवी साडी.....	३८
११.	साखर कारखान्यांचे आजार.....	४३
१२.	कुस्ती जिंकली.....	४६
१३.	भाजपचा वारू अडवायचा कसा ?.....	५०
१४.	ग्राहक चळवळ स्वर्गात पोहोचली.....	५३
१५.	खाई त्याला खवखवे.....	५७
१६.	समज आणि वस्तुस्थिती.....	५९
१७.	शनिमा.....	६१
१८.	जि.प.व.न.प.....	६३
१९.	समाज हीच संपत्ती.....	६५
२०.	'विलिनीकरण ?'.....	६८
२१.	बदल्या, बढत्या, स्वेच्छानिवृत्ति.....	७१
२२.	रजनीकांत हा नभी उगवला.....	७४
२३.	महापालिकेत मिळणारे खाद्यपदार्थ.....	७७
२४.	'हाडाचा कार्यकर्ता'.....	८१
२५.	पुन्हा एकदा कुटुंब नियोजन.....	८३
२६.	'रंकाळा चौपाटीवर स्वामीजी'.....	८५
२७.	खेड्यामधले घर कौलारू.....	८७
२८.	'मैं मजबूर हूँ !'.....	९१

२९. नारायणा ! मुदत संपत आली !	९४
३०. 'वजन कमी करा !'	९७
३१. मायावतींची जम्बो सर्कस	१००
३२. माझे हृदय परिवर्तन	१०३
३३. 'काही नवीन करप्रस्ताव'	१०८
३४. मद्य-पर्व	१११
३५. 'ठराव सर्वानुमते मंजूर !'	११५
३६. खेड्याकडे चला	११८
३७. 'जया-गांधी' एक्स्प्रेस	१२१
३८. गोविंदा SS आलाSSरेSS!	१२६
३९. सामना एकतर्फी झाला	१३०
४०. 'भुदरगडा'ला भगदाड	१३४
४१. महापुराचं थैमान	१३६
४२. आपला नाट्यसंसार	१३९
४३. जॉर्ज बार फुसका निघाला	१४१
४४. प्रभू रामचंद्रासमवेत अटलजी	१४४
४५. तमिळनाडूत हाहाकार	१४७
४६. येऊ का घरात ?	१५१
४७. बाळ दोन वर्षांचं झालं	१५५
४८. आयुक्तांची चिंता	१५९
४९. मुदतपूर्व पावसाळा	१६१
५०. जनरल बॉडी	१६४
५१. पगाराचा दिवस	१६६
५२. तोंडावळा	१६८
५३. जिल्हा परिषदा वयात आल्या !	१७१
५४. तिजोरीत खडखडाट	१७३
५५. 'कॉपी-बहादूर'	१७६
५६. 'फुटणे' कलियुगाचा धर्म	१७८
५७. दवाखाना	१८०
५८. 'खंडणी आणि वर्गणी'	१८३

माळ्याचा मका आन् कोल्ह्याचं भांडान् !

सध्या बॉलिवूडमध्ये एका चित्रपटाचं चित्रीकरण चालू आहे. त्या चित्रपटाचे नाव आहे, 'माळ्याचा मका आन् कोल्ह्याचं भांडान्.'

हिरवंगार मक्याचं पीक तरारून आलं आहे. मक्याच्या धाटांना कणसं आली आहेत. कणसं तर गोड, लुसलुशीत अशी आहेत. या मक्याच्या मळ्यात एका बांधावर उभे राहून एक माळी दुसऱ्या माळ्याला गोफणगुंडे मारतो आहे. दुसरा माळी याच मळ्याच्या दुसऱ्या बांधावर उभे राहून ते गोफणगुंडे परतवून लावत आहे. सध्या दोघेजण दोन वेगळ्या बांधांवर उभे राहून लांबूनच लढाई खेळताहेत. ते एकमेकांच्या अंगाला भिडतील व कुणीतरी एकजण दुसऱ्याला हरवून मळ्यावर कब्जा करेल, हा त्या बोलपटाचा शेवट असेल.

सध्या बांधावर उभे राहून धमक्या देतो आहे, त्या माळ्याचं नाव आहे सलमान आणि दुसऱ्या बांधावर उभे राहून धमक्यांना भीक न घालता कणसं सोलून खातोय त्या माळ्याचं नाव आहे विवेक ओबेरॉय.

सलमानचं म्हणणं असं की, या हिरव्यागार मक्याच्या मळ्यात माझी अनेक दिवसांची वहिवाट आहे. मी या मळ्यात दिवसा-रात्री वेळ मिळाला की येत असतो